

УДК 332.024

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-2-5>

Н. В. Морозюк

кандидат економічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник співробітник науково-дослідної роботи
«Розробка системи формування та реалізації лідерського потенціалу
молоді об'єднаних територіальних громад України»
Національного університету біоресурсів і природокористування України

А. М. Костик

співробітник співробітник науково-дослідної роботи
«Розробка системи формування та реалізації лідерського потенціалу
молоді об'єднаних територіальних громад України»
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОЦІНКА ПРАВОВИХ УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено оцінці правових умов реалізації державної молодіжної політики в Україні у сучасних умовах реформування усіх сфер суспільного життя. Розглянуто наявні підходи до сутності поняття «державна молодіжна політика» та виділено спільні риси у її тлумаченні різними вченими. Вивчено та узагальнено нормативно-правову базу у сфері молодіжної політики: від Конституції до локальних актів органів місцевого самоврядування, виявлено колізії та прогалини у вітчизняному законодавстві, а саме акцентовано увагу на його моральній застарілої, відсутності єдиної нормативної та методологічної бази для розв'язання проблем молоді, незахищеності в повній мірі економічних прав молодих людей тощо. Розроблені пропозиції, які спрямовані на оновлення та актуалізації нормативно-правової України бази у сфері державної молодіжної політики.

Ключові слова: правові умови, молодь, молодіжна політика, законодавство, нормативно-правові акти.

Постановка проблеми. З усвідомленням ролі людини та її потенціалу у розвитку національних економік, зростає зацікавленість суспільства проблемами молоді. Все більше розвинених країн світу, акцентують увагу на важливості пошуку та виховання творчих активних громадян, у тому числі шляхом зовнішньої міграції, створенні умов для реалізації ними власних талантів. Відповідно зазначають трансформації національні молодіжні політики як реакція національних Урядів на новітні виклики глобального світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За роки незалежності державна молодіжна політика України неодноразово ставала об'єктом дослідження українських науковців. Цьому питанню у своїх дослідженнях приділили увагу Є. Бородін, М. Головатий, М. Головенько, М. Перепелиця тощо. Також дослідженням соціальних та правових аспектів реалізації молодіжної політики займалися В. Барабаш,

О. Кулик К. Плоский, С. Толстоухова, Н. Черниш тощо. Ці дослідження є великим внеском у реалізацію державної молодіжної політики в Україні. Попри численність наукових праць у сфері молодіжної політики, її дослідження потребують постійної актуалізації, оскільки умови життєдіяльності сучасного суспільства дуже швидко змінюються.

Мета статті – оцінити правові умови реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. В чинному законодавстві України під державною молодіжною політикою розуміють системну діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її

творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [1].

Схожі тлумачення «державної молодіжної політики» знаходимо й у науковій літературі. Так, на думку А. Скрובה, «державна молодіжна політика – це діяльність держави із вироблення доктрини, концептуальних напрямів молодіжної політики та забезпечення їх цілісною системою соціально-економічних, організаційних заходів з метою створення соціально-правової захищеності (гарантій) молодого покоління, реалізації його права на вільний соціальний розвиток, творчу ініціативу відповідно до корінних інтересів, схильностей, фізичних можливостей і з врахуванням інтересів суспільства, що реформується, його прогресу» [2, с. 129–140].

Досліджуючи державну молодіжну політику на регіональному рівні, Перепелиця М. визначає її як «окремий, системний напрям практичної та теоретичної діяльності її суб'єктів, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді, реалізується з урахуванням умов, специфіки й можливостей регіону – реально утверджує та забезпечує декларовані й узаконені найвищими законодавчими органами права і свободи молоді людини, створює необхідні умови для її ефективного соціального становлення, розвитку здібностей, реалізації творчого потенціалу як у власних інтересах, так і конкретного регіону, суспільства в цілому» [3, с. 6–7].

Узагальнюючи наявні підходи до розуміння сутності поняття «державної молодіжної політики», слід звернути увагу, що усі дослідники розглядають її як:

- цілісну системну діяльність органів влади;
- яка охоплює усі сфери життєдіяльності молоді;
- спрямована на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для молоді;
- має на меті інтелектуальний, моральний та фізичний розвиток молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

Ефективна реалізація молодіжної політики вимагає від держави розробки та прийняття цілої системи нормативно-правових актів: від Конституції до локальних актів органів місцевого самоврядування. В Україні у сфері молодіжної політики діє ряд законодавчих актів (рис. 1), а саме: Конституція України [5], Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про

молодіжні та дитячі громадські організації» [6], Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року [7], Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки [8] та інші.

Розглянувши стан вітчизняне законодавство у сфері державної молодіжної політики, слід зазначити:

1) моральну застарілість окремих правових актів. Наприклад, Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» були прийняті на початку становлення правової системи України як незалежної держави (1992–1993 рр.) та через значні зміни у різних сферах суспільного життя не можуть слугувати основою для проведення ефективної державної молодіжної політики;

2) наявність колізій в нормативно-правових актах різного рівня. Наприклад, загальноприйнятим є визначення поняття «молодь», зазначеним у Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (стаття 1), де термін «молодь» вживається у такому значенні: «молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років» [4]. Однак Декларація про загальні засади державної молодіжної політики має свої вікові межі «Державна молодіжна політика поширюється на громадян України віком від 14 до 28 років <...>». Тобто з визначенням нижньої вікової межі для поняття «молодь» проблем немає. Але визначити верхню межу для цієї категорії набагато складніше;

3) відсутність єдиної нормативної та методологічної бази для розв'язання проблем державної молодіжної політики, оскільки прогалини в її регулюванні вирішуються розрізненими актами виконавчої влади [10, с. 22–28]. Так, молодіжна політика в Україні, у порівнянні з іншими країнами, доволі тісно пов'язана із сімейною політикою. До цілей молодіжної політики також належить сприяння молоді у створенні сім'ї та народженні дітей, в основному шляхом надання житлової підтримки молодим сім'ям.

Експерти в молодіжній політиці пропонують виділити три вікові категорії «молоді»: від 14 до 17 років – в основному це школярі, які живуть з батьками, які їх матеріально підтримують; від 18 до 24 років – молоді люди, які отримали освіту в навчальних закладах I – IV рівнів акредитації, та від 25 до 29 років – молодь, що

працює. При такому підході не враховуються молоді старші 30 років. Також, як слушно зауважують фахівці Ради Європи, така класифікація не враховує тих, молодих людей, які не вступили у вищі навчальні заклади та продовжують проживати з батьками;

4. найбільшу увагу законодавство акцентує на створенні соціальних умов для молоді та її патріотичному вихованню. Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05 лютого 1993 р., Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148, Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої указом Президента України від 13 жовтня 2015 р. [9].

Інший великий блок нормативно-правових актів, присвячений організації молодіжних рухів. Так, на сьогодні діє Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», а також знаходиться в процесі розробки або ухвалення профільним Міністерством ціла низка нормативних актів, які покликані інституційно упорядкувати ініціативи молоді.

Найменш захищені економічні права молоді. Основним законом України передбачено, а саме в ст. 43, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, на належні та безпечні її умови, на заробітну плату тощо. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

На даний час в Україні ситуація з працевлаштуванням молодих спеціалістів є дуже складною. Основними причинами безробіття є високі вимоги до кандидатів, в той час, коли молодь є неконкурентоспроможною. Серед основних вимог роботодавців до працівників – працівник повинен бути одночасно дипломованим, з досвідом роботи, молодим. Також керівники компаній скаржаться на низьку якість освіти. Можна зробити висновок – правове регулювання молоді потребує вдосконалення [11, с. 21–23].

У напрямі забезпечення зайнятості молоді доцільно формувати місцеві прогнози потреб економіки у робочих місцях за видами економічної діяльності та за професіями з метою

задоволення попиту ринку праці та підготовки молодіжної робочої сили за перспективними спеціальностями; посилити на основі розроблених прогнозів професійну орієнтацію молоді; створювати місцеві осередки сприяння працевлаштуванню молоді на задовільні робочі місця, які формуватимуть у молодих працівників відчуття стабільності; запровадити дієві стимули зайнятості молоді як на умовах найманої праці, так і самозайнятості; організації держслужбою зайнятості професійного навчання на замовлення роботодавців та для провадження самостійної підприємницької діяльності з урахуванням місцевих потреб [12].

Висновки та пропозиції. Отже, враховуючи вищевикладене для ефективної реалізації молодіжної політики важливо:

- осучаснити нормативно-правову базу, зокрема через розробку та прийняття Закону «Про державну молодіжну політику в Україні», який стане методологічною базою для інших нормативно-правових актів;

- чітко визначити вікові межі «молоді» з урахуванням досвіду країн ЄС, у тому числі у науковій сфері, в якій вік молодих вчених може досягати, навіть, 40 років;

- доповнити трудове та господарське законодавство у частині розширення прав та гарантій для молоді. Закріпити законодавчо преференції для молодих спеціалістів та підприємців, посилити відповідальність за виконання цих норм;

- проводити органам влади усіх рівнів інформаційно-роз'яснювальні заходи щодо усунення та попередження вікової дискримінації не лише осіб похилого віку, а й молоді.

Список використаної літератури:

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859–XII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12> (дата звернення 5.03.2019).
2. Скробов А.П. О некоторых новых подходах к молодежной политике в условиях реформ. *Социально-политический журнал*. 1998. № 3. С. 129–140.
3. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ. 2001. 19 с.
4. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05 лютого 1993 р. № 2998–XII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення 5.03.2019).

5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 5.03.2019).
6. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 1 грудня 1998 р. № 281-XIV. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14> (дата звернення 5.03.2019).
7. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України від 27 вересня 2013 № 532/2013. *Президент України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013> (дата звернення 5.03.2019).
8. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. №148. *Кабінет Міністрів України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF> (дата звернення 5.03.2019).
9. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки : Указ Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015. *Президент України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015> (дата звернення 5.03.2019).
10. Єрмоленко Д.О. Стан державної молодіжної політики в сучасній Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 22–28.
11. Конституційні права молоді в Україні : методичні рекомендації : Головне територіальне управління юстиції у Донецькій області. Краматорськ. 2016. 54 с.
12. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні за підсумками 2016. *Президент України*. URL: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/9/Derjavna_dopovid_za_pidsymkami_2016_roky.pdf (дата звернення 5.03.2019).

Морозюк Н. В., Костик А. М. Оценка правовых условий реализации государственной молодежной политики Украины

Статья посвящена оценке правовых условий реализации государственной молодежной политики в Украине в современных условиях реформирования всех сфер общественной жизни. Рассмотрены существующие подходы к сущности понятия «государственная молодежная политика» и выделены общие черты в ее толковании разными учеными. Изучен и обобщен нормативно-правовую базу в сфере молодежной политики: от Конституции до локальных актов органов местного самоуправления, выявлено коллизии и пробелы в отечественном законодательстве, а именно акцентировано внимание на: его моральной устарелости, отсутствия единой нормативной и методологической базы для решения проблем молодежи, незащищенности в полной мере экономических прав молодых людей и тому подобное. Разработанные предложения, направленные на обновление и актуализацию нормативно-правовой Украины базы в сфере государственной молодежной политики.

Ключевые слова: правовые условия, молодежь, молодежная политика, законодательство, нормативно-правовые акты

Moroziuk N. V., Kostyk A. M. Evaluation of legal terms of realization of state youth policy in Ukraine

The article is devoted to the assessment of the legal conditions for the implementation of the state youth policy in Ukraine in the current conditions of reforming all spheres of public life. The existing approaches to the concept of «state youth policy» are considered and the common features in its interpretation by different scientists are singled out. The legal framework in the field of youth policy has been studied and summarized: from the Constitution to local acts of local self-government bodies, conflicts and gaps in domestic legislation have been identified, namely, attention is focused on: its moral out-of-date, the lack of a single normative and methodological basis for solving youth problems, the insecurity of the full economic rights of young people etc. The proposals aimed at updating and updating the legal framework of Ukraine in the field of state youth policy.

Key words: legal conditions, youth, youth policy, legislation, legal acts.